

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

Maandoverzicht no. 1 - 1970

(Tijdvak 1-1-1970 t/m 31-1-1970)

I N H O U D

No. 987.014

Blz.

I. Het Extremisme in Nederland

De CPN en de Communistische Partij van de Sowjet-Unie	1
De CPN en de verkiezingen	3
Inzet van communistische nevenorganisaties	4
De CPN-agitatie in de noordelijke provincies	6
De situatie in de Amsterdamse haven	7
Reactie van de CPN op "open brief" van werkgevers	7
Rechts-extremisme: de Jan Hartmanstichting	8

II. Ontwikkelingen in de internationale communistische beweging

Beknopt overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in de communistische beweging in de laatste weken	9
---	---

HET EXTREMISME IN NEDERLAND

De CPN en de communistische partij van de Sovjet-Unie

Het feit dat het Russische partijdagblad "Prawda" voor het eerst sinds jaren weer een in hartelijke bewoordingen gestelde telegrafische nieuwjaarswens heeft gezonden aan de redactie van "De Waarheid", kan typerend worden genoemd voor de zich allengs positief ontwikkelende verhouding tussen de Nederlandse en de Russische CP. Ook de - meer dan voorheen - uitvoerige berichtgeving in de CPN-krant over publicaties in de Sovjet-pers, wijzen in deze richting. Een opmerkelijk voorbeeld hiervan is de reeks van vier artikelen die onder de titel "CPSU bereidt zich voor op Lenin-herdenking" tussen 10 en 16 januari j.l. in "De Waarheid" verscheen.

Het eerste artikel van deze reeks is het meest interessante, aangezien het merendeels positieve commentaren geeft op geselecteerde informatie uit een publicatie van het Centraal Comité van de CPSU, dd. 23 december 1969, over de herdenking van het feit dat Lenin op 22 april a.s. honderd jaar geleden werd geboren. Zo wordt er met instemming op gewezen dat in deze CPSU-publicatie niet alleen een veroordeling gegeven wordt van de persoonsverheerlijking, maar ook van het subjectivisme, "dat de wetmatigheid van de sociale ontwikkeling en het oordeel van collectieve instanties naast zich neerlegt en wetenschappelijke leiding door willekeurige beslissingen vervangt". Als commentaar voegt de scribent van het "Waarheid"-artikel (n.a.w. de heer P. de GROOT) hier aan toe:

"Door het verband dat hier met de persoonsverering gelegd wordt, mag worden aangenomen dat het "subjectivisme" op de praktijken van CHROESTSJOW slaat."

Ter verduidelijking dient te worden opgemerkt, dat een openlijke veroordeling van CHROESTSJOW's politiek door de CPSU-leiding sinds 1965 de voornaamste eis van de CPN-leiding is geweest om tot een betere relatie tussen beide partijen te komen. Dat "De Waarheid" thans deze veroordeling in een CPSU-publicatie heeft willen vinden, is een belangwekkend feit.

Verder vermeldt het "Waarheid"-artikel dat door de CPSU-leiding o.m. het "links-revisionisme" wordt afgewezen. De CPN-scribent deelt aansluitend mee dat met deze term "de politiek van MAO TSE-TUNG" bedoeld wordt, en hij vervolgt goedkeurend:

"De polemieek beweegt zich echter op het (ideologische) vlak, zonder persoonlijke aanvallen."

Voor een juiste beoordeling is het van belang te weten dat de CPN-leiding in de afgelopen jaren niet zozeer heeft gefulmineerd tegen een algemene ideologische polemieek met Peking, alswel tegen de persoonlijke aantijgingen en verdachtmakingen van Russische zijde. Alweer is het opmerkelijk dat "De Waarheid" thans haar lezers voorhoudt dat deze persoonlijke aanvallen gestaakt zijn.

Andere stellingen in de CPSU-publicatie die door "De Waarheid" met instemming worden geciteerd, zijn de bewering dat het "coöperatieve socialisme" van de Joegoslaven "niets met wetenschappelijk socialisme te maken heeft" (een veel-benadrukt standpunt van de CPN) en de uitspraak dat "het beste middel tot het overwinnen van verschillen in de internationale communistische beweging, de praktische strijd voor gemeenschappelijke doelstellingen" is. Deze laatste stelling wordt door de CPN in deze zin geïnterpreteerd, dat de communistische eenheid het meest gebaat is bij internationale acties (b.v. terzake van Vietnam) en niet bij conferenties. De Nederlandse CP heeft dan ook niet deelgenomen aan de op 14 en 15 januari te Moskou gehouden conferentie van Europese communistische partijen over het vraagstuk van de "collectieve veiligheid" in Europa. Een conferentie waar overigens - voor het eerst sinds 1957! - wél de Joegoslavische CP aanwezig was. Omtrent dit feit werden de lezers van "De Waarheid" niet geïnformeerd.

De volgende artikelen van de reeks "CPSU bereidt zich voor op LENIN-herdenking" waren gewijd aan een "Prawda"-publicatie (dd. 21 december 1969) over de herdenking van de geboortedag van STALIN (!) en aan de Sovjet-uitgave "Leninisme en de hedendaagse tijd", waarin een aantal Sovjet-sociologen theoretische beschouwingen hebben gewijd aan vraagstukken van de communistische wereldbeweging, met name t.a.v. het communisme in de zgn. "kapitalistische landen" van West-Europa.

Betreffende STALIN - die in de ogen van de meeste CPN-leiders altijd een vooraanstaande plaats heeft behouden - wordt in "De Waarheid" vooral de aandacht gevestigd op hetgeen de "Prawda" schrijft over zijn rol in de Tweede Wereldoorlog ("leider van de onsterfelijke overwinning op HITLER"). De citaten uit de uitgave "LENIN en de hedendaagse tijd" zijn zodanig gekozen, dat de indruk ontstaat dat de Russische inzichten grotendeels parallel lopen aan de opvattingen van de CPN-leiding.

De CPN en de verkiezingen

Op een openbare nieuwjaarsbijeenkomst op 8 januari j.l. in Amsterdam werd door Kamerlid M.BAKKER het startsein gegeven voor de CPN-verkiezingscampagne. Hij maakte bij die gelegenheid bekend, dat partijbestuurder en wethouder in Amsterdam, H.VERHEIJ, als lijsttrekker voor de CPN zal fungeren bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten van Noord-Holland. De partij heeft de populariteit van de heer VERHEIJ buiten de partij, d.w.z. zijn vermogen om extra stemmen te trekken, kennelijk laten prevaleren boven de kritiek, die vanuit de partij in het verleden wel op hem is uitgebracht.

Ook de discussie-grondslag voor het 23e partijcongres, dat op 6, 7 en 8 februari gehouden wordt in gebouw Marcanti te Amsterdam, is voor een groot gedeelte afgestemd op de komende verkiezingen. De CPN eist daarin, in naam van haar kiezers, het recht op in de uitvoerende bestuursorganen vertegenwoordigd te zijn.

Over de positie van de communistische wethouder staat in de discussie-grondslag:

"Voor communistische wethouders geldt, dat zij inzake raadsbesluiten altijd solidair zijn met de fractie en met de partij.....

De opvatting, volgens welke de colleges in dezelfde verhouding staan tot de raden als de regering tot het parlement, wordt door de CPN afgewezen".

Door een partijbestuurder werd dit standpunt als volgt toege-
licht:

"de communistische wethouders moeten, als zij het met een besluit van het college niet eens zijn, zich uitdrukkelijk vóór de raadsvergadering van dat besluit distantiëren".

In verband met de verkiezingen zal de CPN proberen de discussie-grondslag een grotere verspreiding te geven dan bij vorige con-

gressen het geval was. De partij acht het van grote politieke betekenis, dat allerlei mensen uit andere partijen, die "in diepe tegenstelling staan tot hun partijbesturen", maar ook arbeiders, studenten en wetenschappelijke werkers, inzage krijgen in de discussie-grondslag voor het CPN-congres en in het program van actie voor de verkiezingen. De eisen, die de CPN in haar verkiezingsprogram stelt, hebben meer een landelijk, dan een regionaal of plaatselijk karakter.

Door "De Waarheid" wordt de ontwikkeling in de Nederlandse politieke partijen nauwlettend gevolgd en beschreven. Vrijwel steeds is dan de conclusie, dat deze partijen en ook de kerken zodanig in verwarring verkeren, dat een groot deel van hun leden en verdere aanhang de binding daarmede opzegt. Juist op deze "losgeslagen en ontgoochelde" mensen wil de CPN haar verkiezingsactiviteit richten - zoals het Kamerlid BAKKER het in "De Waarheid" van 24-12-1969 stelde -:

"In werkelijkheid bestaat er bij het vervallen van de kapitalistische moraal één echt alternatief: de morele kracht van het marxisme".

De CPN wil dan ook een offensieve verkiezings-campagne voeren, waarin het Algemeen Nederlands Jeugdverbond (ANJV) en de Nederlandse Vrouwenbeweging (NVB) mede worden betrokken. De partij zal zoveel mogelijk deelnemen aan bijeenkomsten als forums en teach-ins, waar zij haar standpunten openlijk naar voren kan brengen. Op vergaderingen van andere politieke groeperingen, waar een openlijk en officieel optreden van de CPN niet mogelijk is, zal door enkele aan de discussie deelnemende CPN-leden "ontmaskerend" moeten worden opgetreden.

Inzet van communistische nevenorganisaties

De vrouwen- en de jongerenorganisatie van de CPN worden elk op eigen terrein door de partij ingezet om een passende bijdrage te leveren in de verkiezingsstrijd.

Het aandeel van de Nederlandse Vrouwenbeweging (NVB) beperkt zich hoofdzakelijk tot verspreiding van propagandamateriaal en colportage met het blad "Vrouwen". Aan het Algemeen Nederlands Jeugdverbond (ANJV) is echter een spectaculairder rol toebedeeld.

Het ANJV werkt niet alleen met speciale "verkiezingsbrigades" (groepen jongeren, die in de verkiezingsstrijd worden ingezet om propaganda voor de CPN te maken), maar heeft bovendien tot taak een bedrag van twintig duizend gulden bijeen te brengen voor het CPN-

verkiezingsfonds. De ANJV-actie wordt gevoerd onder de leus "Jong en links achter de CPN".

Inzet van het ANJV

De voorbereiding van de inzet van het ANJV in de verkiezingsacties van de CPN verloopt in een soepel samenspel tussen partij en jongerenorganisatie.

Medio december 1969 werd door de landelijke CPN-verkiezingscommissie besloten dat het ANJV allereerst in actie zou gaan in Amsterdam en wel onder de leus "Geen geld voor Amsterdam - geen recruten voor De JONG". (De leus werd geïnspireerd door de heer M.BAKKER, lid DB-CPN en lid Tweede Kamer).

Het ANJV organiseerde daarop onder dit motto een tweetal demonstraties in de hoofdstad. Op 31 december trachtten ongeveer 25 jongeren binnen te dringen in de afdeling militaire zaken van het Amsterdamse bevolkingsregister. Voordat de groep uit het gebouw werd verwijderd, werden de loketten van de afdeling met leuzen beplakt. Binnen en buiten het gebouw werden intussen pamfletten uitgedeeld. Op 5 januari 1970 bood vervolgens een deputatie van de ANJV-afdeling Amsterdam, tijdens de nieuwjaarsreceptie van de burgemeester in het Stedelijk Museum, aan de heer SAMKALDEN een brief met eisen aan. In de hal van het museum hief een groep jongeren een spreekkoor aan.

Aan vertegenwoordigers van de dagbladers werd namens het ANJV verklaard, dat met deze en in de toekomst te organiseren soortgelijke acties wordt beoogd de burgemeester een pressiemiddel aan de hand te doen om de regering te dwingen meer geld ter beschikking te stellen voor Amsterdam. Gesteld werd daarbij dat de burgemeester zelf in deze in gebreke is gebleven. Tegelijkertijd werden de eisen van het ANJV met betrekking tot de huisvesting in Amsterdam, het openbare vervoer, de recreatie en de sanering van de binnenstad, in de publiciteit gebracht.

Op 10 en 11 januari werd vervolgens door het hoofdbestuur van het ANJV een landelijke organisatieconferentie belegd in Amersfoort, waar, naast de eigen activiteiten op het terrein van de jeugdbeweging, de bijdrage van het ANJV aan de verkiezingsstrijd van de CPN aan de orde werd gesteld. "Met groot enthousiasme" werd daar onder meer het besluit van het ANJV-hoofdbestuur goedgekeurd f 20.000,-

bijeen te brengen voor het CPN-verkiezingsfonds.

Op 17 januari tenslotte werd door het CPN-district Amsterdam een speciale jongerenconferentie belegd. Onder voorzitterschap van de heer J.YI , secretaris van het partijbestuur, en in aanwezigheid van de partijbestuurders M.BAKKER en H.VERHEIJ (tevens wethouder van Amsterdam), werd daar met "talrijke jongeren" - aldus een verslag in "De Waarheid" van 19-1-1970 - beraadslaagd over de in de komende maanden te voeren actie voor ondersteuning en versterking van de partij.

De CPN-agitatie in de noordelijke provincies

Op 24 januari j.l. vergaderden de Groningse actiecomité's van stocarton-, baksteen-, aardappelmeel- en metaalbedrijven in Oude Pekela. Besloten werd - vóór de op 29 januari te houden vergadering van de werknemersorganisatie in de aardappelmeelindustrie - een manifest te doen verspreiden. De in dit manifest neergelegde eisen werden (volgens het dagblad "De Waarheid") door een meerderheid van de werknemers overgenomen. De gezamenlijke actiecomité's besloten in hun vergadering ook de acties voor CAO-verbeteringen in de baksteenindustrie te hervatten en op 7 maart a.s. een "actie-dag" te organiseren voor de onder de Wet Sociale Werkvoorziening vallende arbeiders.

In aansluiting op de resultaten bereikt voor de stakende meisjes van de sigarenfabriek "Champ Clark" was "stakingsadviseur" MEIS - volgens publicaties van begin januari - voornemens acties te organiseren in de Groninger confectie-industrie. Op de genoemde vergadering van 24 januari werd hierover niet gesproken. Vermoedelijk acht MEIS de tijd nog niet rijp voor acties in deze bedrijfstak.

Dat de CPN de mogelijkheden tot acties nauwgezet aftast en in bepaalde ontwikkelingen in een bedrijf hoopvolle perspectieven ziet, blijkt uit haar publicaties in "De Waarheid". Zo vermeldde het blad over de te Emmen op 24 januari gehouden vergadering van AKU-werknemers (leden ABC/NVV):

"Hoewel de vakbondbestuurders probeerden de aanwezige vakbondsleden te doen instemmen met het door hen getroffen compromis, hielden deze vast aan hun eis. De bestuurders kregen opdracht de uitkering in-eens van 2½% over het tweede halfjaar van 1969 alsnog aan de orde te stellen".

(d.w.z. boven de reeds bereikte 6,7% over 1970).

De situatie in de Amsterdamse havens

Na het afwijzen van de ontwerp-CAO in de NVB/NVV-vergaderingen van 5 november en 31 december l.l., werd enkele keren de communistische bedrijfskrant "De Stuwcr" en op 31-1-1970 tevens een manifest ("De maat is vol") in de havens verspreid. Hierin werd opgeroepen tot het vasthouden aan de gestelde looneisen en tot vorming van actiecomité's.

"Onder de havenarbeiders groeit de ontstemming over het uitblijven van een forse loonsverhoging met de dag", aldus op 24 januari j.l. het communistische dagblad "De Waarheid", dat verder onthulde, dat het haven-actie-comité was versterkt in de op 23 januari gehouden openbare vergadering van de communistische Algemene Bedrijfsbond Transport. Op deze openbare vergadering, waar partijbestuurder MEIS een uiteenzetting gaf over de communistische stakingstechniek, waren overigens maar 70 personen aanwezig. Van de duizenden havenarbeiders in de hoofdstad namen dus slechts enkele tientallen de moeite deze bijeenkomst bij te wonen.

Ongetwijfeld zal het afbreken van de CAO-onderhandelingen - op 23 januari j.l. - er niet toe bijdragen dat de arbeidsrust snel weerkeert. De bekendmaking tijdens de bovengenoemde openbare vergadering, dat het (voordien niet openlijk optredende) actiecomité is versterkt, wijst er voorts op dat de CPN-bedrijfskaders ook in deze bedrijfstak willen aansturen op verdere acties.

Reactie van de CPN op "open brief" van de werkgevers

Onder de kop "Het duo", reageerde "De Waarheid" in een hoofdartikel op 22 januari j.l. op de brochure, welke door de heren Van BO' en BR werd geschreven over de inflatie-dreiging en werkgelegenheid in Nederland. De redactie van het communistische dagblad schrijft:

"Allereerst blijken de heren te leven tussen hoop en vrees; hoop op hun ondernemersregering in Den Haag en vrees voor de acties van de werkers. Zij blijken de schrik al in de benen te hebben en doen een roerend beroep op alle Nederlandse werknemers om toch niet over te gaan "tot wilde acties voor gewin op korte termijn".

Volgens "De Waarheid" zal niemand zich iets van dit advies aantrekken. Opmerkelijk is het dat het communistische dagblad verder met geen woord rept over het garantiefonds, dat de werkgevers besloten hebben in het leven te roepen om daarmee de ondernemingen die

door "wilde stakingen" worden getroffen te kunnen bijstaan.

Rechtsextremisme

Jan HARTMANstichting

Blijkens een mededeling in het laatste nummer van "LOIT-zoekdienst", het orgaan van de Landelijke Organisatie voor Invaliden - Tochten (LOIT), verschenen in november 1969, is de LOIT opgeheven en overgegaan in de "Jan HARTMANstichting" *), waarvan de stichtingsacte in augustus 1969 voor een notaris zou zijn verleden.

De stichting zou alle activiteiten van de LOIT overnemen, zoals het organiseren van invalidentochten voor oud-Oostfrontstrijders en (incidenteel) het verlenen van financiële bijstand.

In feite bestond de stichting al sinds oktober 1967 naast de LOIT, zij had echter vanaf het begin te kampen met interne moeilijkheden, met name over de bestuurskeuze.

Leken deze moeilijkheden in november j.l. opgelost, inmiddels is uit de uitgave van het blad "De Bilhamer" (qua opmaak en uitvoering vrijwel identiek aan de vroegere "LOIT-zoekdienst") gebleken, dat er nog een restant is van de vroegere LOIT-groep, dat kennelijk niet is opgegaan in de "Jan HARTMANstichting" en zich manifesteert rond het genoemde blad. Het correspondentieadres van de groep is dat van de weduwe van Jan HARTMAN.

Het is vooralsnog niet geheel duidelijk hoe de verhoudingen liggen tussen deze groep en de stichting.

*) Genoemd naar Jan HARTMAN, de belangrijkste figuur in de LOIT, in september 1968 overleden.

ONTWIKKELINGEN IN DE INTERNATIONALE COMMUNISTISCHE BEWEGING

Het Sino-Sowjetgeschil heeft zich in de eerste maand van 1970 opnieuw toegespitst. De op 20 oktober 1969 in Peking begonnen grensbesprekingen schijnen op dood spoor te zijn geraakt en zelfs nog geen agenda te hebben opgeleverd. De Chinezen zouden blijven vasthouden aan hun primaire eis tot terugtrekking der troepen uit de grensgebieden terwijl de Sowjets zouden willen uitgaan van een veel bredere regeling van de geschillen. Het is niet onwaarschijnlijk dat het verslag, dat de Sowjetrussische delegatieleider KO eind december in Moskou is komen uitbrengen, de voorstanders van militaire actie tegen China heeft gesterkt in hun argumentatie, dat de Chinezen de besprekingen slechts aangrijpen om tijd te winnen voor hun koortsachtige oorlogstoerusting en dat daarom zo snel mogelijk krachtdadig moet worden ingegrepen. Het was in elk geval opmerkelijk genoeg dat op 6 januari - vier dagen na de terugkeer van KO in Peking - de Sowjetpolemie tegen China in alle hevigheid werd hervat na een pauze van bijna vier maanden. Sindsdien werd ook weer melding gemaakt van verhoogde oorlogsvoorbereidingen en enorme troepenconcentraties aan beide zijden van de Sino-Sowjetgrenzen. In beide landen bereidden de publiciteitsmedia de bevolking voor op het ergste, inclusief een atoomoorlog. Er zal rekening mee moeten worden gehouden dat achter deze psychologische oorlogsvoering een reële dreiging schuilt.

Europese veiligheid zal hoog genoteerd blijven op de verlanglijst van de Sowjets, zolang zij juist met het oog op het conflict met China slechts gebaat zijn bij een zo groot mogelijke rust aan hun westgrenzen. Intensieve actie voor Europese veiligheid was dan ook de kern van een Sowjetplan, dat besproken werd op een van 14 tot 15 januari in Moskou gehouden conferentie van 28 Europese CP-en. Op deze bijeenkomst ontbraken vertegenwoordigers van de Albanese CP en de CPN. Opmerkenswaard was de aanwezigheid van de Joegoslavische CP, die sinds 1957 bij dergelijke gelegenheden verstek had laten gaan. Overigens sprak de Joegoslavische delegatieleider ter conferentie openlijk zijn twijfel uit over de Sowjetmotieven voor een eersdaags te beleggen "Europees Volkerencongres", dat zich met het veiligheidsvraagstuk zou moeten bezighouden. Hij betoogde dat Joegoslavië als "socialistisch maar niet gebonden land" een dergelijk congres toejuicht, maar dan wel de garanti

wil hebben dat het zal worden bijgewoond door alle progressieve - ook "burgerlijke" en "christelijke" - groeperingen en niet mag ont-aarden in een ideologische eenheidsmanifestatie of propaganda-meeting ten gunste van een bepaalde groep landen of partijen. De vertegenwoordigers van een vijftal andere partijen schijnen zich in soortgelijke kritische zin te hebben uitgelaten. Als gevolg daarvan is de Moskouse conferentie volgens communistische zegslieden onder grote onenigheid uiteengegaan.

De communistische eenheid blijft dus een voortdurende zorg voor de Sowjetleiders. Sinds de internationale communistische conferentie van juni 1969 formeel een eind maakte aan haar ideologisch primaat *), heeft de CPSU zich onvermoeibaar ingespannen haar hege-monie te bewijzen op basis van haar reële macht en succes. Zij laat er geen twijfel aan bestaan terug te willen naar de Sowjetsuprematie en de "ijzeren discipline" in de geest van LENIN en STALIN. In dit jaar van de honderdste verjaardag van zijn geboorte, wordt LENIN met grote nadruk steeds weer ten tonele gevoerd als de schepper van het alleenzaligmakende Sowjetmodel en de organisator van de mono-lithische wereldbeweging, waarin geen plaats is voor rechts of links revisionisme. Zelfs werd op 21 december voor het eerst sinds 1956 weer officieel aandacht geschonken aan de geboortedag van STALIN, die door de Prawda ondanks zijn "fouten en afwijkingen" werd aange-prezen als een "belangrijk theoreticus en organisator".

Uiteraard hebben de huidige Sowjetleiders de meeste kans hun gezag te doen gelden in hun directe machtssfeer.

In de Sowjet-Unie zelf worden de ideologische teugels nog steeds strakker aangehaald. Rond de jaarwisseling is opnieuw een aantal oppositionele Sowjetintellectuelen gearresteerd, verbannen of in een "psychiatrische inrichting" geplaatst. De befaamde anti-stalinistische auteur SOLZHENITZYN werd onder wereldwijd protest uit de schrijversbond gezet en daarmee monddood gemaakt.

In het Oosteuropese blok wordt de ideologische en politieke gelijkschakeling eveneens met kracht voortgezet.

*) Zie MO 8/7, 1969.

Het duidelijkste voorbeeld daarvan levert Tsjechoslowakije, waar tijdens een CC-plenum eind januari het "normalisatieproces" voorlopig werd afgerond met de vervanging van de laatste "Dubcekisten" door Moskou-getrouwe conservatieven. Ook de tot voor een jaar nog zo recalcitrante Roemenen hebben zich de laatste tijd onthouden van openlijke kritiek op de Sowjet-Unie. Het staat echter te bezien of zij hebben berust in de oprichting van een geïntegreerde Warschaupaktsrijdmacht, zoals die werd gesuggereerd door het Sowjetrussische legerblad "Rode Ster" eind januari. Vooral de Roemenen hebben zich altijd met klem tegen een dergelijke integratie verklaard om niet tegen hun wil betrokken te raken in militaire avonturen als de invasie in Tsjechoslowakije of een eventuele gewapende confrontatie met China.

De collectivisering van de economie van de bloklanden lijkt een stap dichterbij te zijn gekomen met de aankondiging op 27 januari van een plan voor een gemeenschappelijke convertibele geldeenheid.

De terugkeer naar orthodoxe patronen stuit in de satelietlanden op verzet van een betrekkelijk kleine intellectuele bovenlaag, die ook in het begin van dit jaar weer incidenteel getuigenis heeft afgelegd van haar voorkeur voor een humaan, democratisch socialisme boven het bureaucratisch neo-stalinisme naar Sowjetmodel. Onveranderlijk worden deze nonconformisten (vooral te vinden aan de universiteiten) van partijzijde volgens oud recept vogelvrij verklaard als "rechts-revisionisten" of als "links extremistische" volgelingen van TROTZKY, MAO TSE-TUNG, DUTSCHKE enz.

Vele Westerse CP-en laten zich minder gemakkelijk in het Sowjetgareel dwingen. Sinds sommige daarvan zo ostentatief hun "nationale onafhankelijkheid" hadden verdedigd op de communistische wereldconferentie van juni 1969 en zo vrijmoedig hun misnoegen hadden uitgesproken, heeft de CPSU haar niet geringe pressiemiddelen uitgespeeld om deze eigenzinnige zusterpartijen weer in de pas te krijgen. En zij is daarin niet geheel zonder succes gebleven. De Franse partijleiding bijvoorbeeld heeft inmiddels haar aanvankelijke verontwaardiging over de interventie in Tsjechoslowakije ingeslikt, het Oostenrijkse partijbestuur kwam eind 1969 na een interne coup weer in orthodoxe handen en het ziet er momenteel naar uit dat de Finse CP na directe CPSU-tussenkomst zich eersdaags weer zal verzoenen met haar stalinistische fractie.

Nu de Tsjechoslowaakse crisis een beslissende scheiding der geesten blijkt teweeg te brengen wreekt zich evenwel de inconsequentie, dat ook de partijen, die zijn opgekomen voor "polycentrisme" in de internationale beweging, in hun eigen gelederen geen verschil van opvatting dulden. Vandaar dat in de afgelopen maanden consequente critici van het Sowjetrussische "pantersocialisme" en principiële voorvechters van een gehumaniseerd, democratisch marxisme buitenspel of zelfs buiten de partij zijn gezet, zoals de Franse en Oostenrijkse partij-ideologen GA en FI . Vandaar ook dat periodieken met een "onafhankelijk" communistisch geluid als het Oostenrijkse "Tagebuch", het Franse "Politique d'aujourd'hui" en het Italiaanse "Il Manifesto" recentelijk door de betrokken partijbesturen zijn verketterd en hun initiatiefnemers werden geëxcommuniceerd. Als de Westerse CP-en op deze weg voortgaan zullen zij zich ongetwijfeld nog meer vervreemden van zowel de intellectuelen aan de partijperiferie als de links-radicalen avantgarde, die zich ervan bewust is geworden, dat de leninistisch-stalinistische conceptie van het marxisme niet langer het antwoord is op de "revolutionaire eisen van de moderne tijd".